

A LENGYEL TUDOMÁNYOS, MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGI TÁJÉKOZTATÁS FEJLŐDÉSÉNEK PROGNÓZISA A MÁSODIK EZREDFORDULÓIG*

Janina Maciejewicz

Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, Varsó

„... Minden prognóziskészítés a komplex fejlődési folyamatok együttesének prognosztizálása. Előre kell látni azt, hogy a jelen valóság tényleges összetevői közül melyek szűnnek meg, s melyek maradnak fenn nagyobb változások nélkül, illetve melyek bontakoznak ki; sőt, lehetőségként figyelembe kell venni új, ma még nem létező elemek feltűnését is. . . A végső állapot az ezeknek az elemeknek a folyamatosságát és változatlanóságát fenntartó, illetve folytonos változását alakító erők játékának eredménye” – így fogalmazta meg álláspontját J. Szczepański professzor az *Elementy metodologii prognozowania społecznego* című művében. [1].

A tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás fejlődésének folyamatait is *komplex módon, a népgazdaság egészét alapul véve kell vizsgálnunk*. Ezért vizsgálódásainkat és elemzéseinket nem szabad csak az információk jellegéből és sajátosságaiból következő tendenciákra és törvényszerűségekre összpontosítani, hanem figyelemmel kell lenni azokra a külső tényezőkre is, amelyeknek helyzete, fejlődése a tájékoztatás mennyiségét vagy minőségét befolyásolja. Mindez főként a tájékoztatás iránti szükségleteket, az információk kiválasztását és elsajátítását alakító, illetve a tájékoztatási folyamat megvalósulásának feltételeit meghatározó tényezőkre, elsősorban az információk keletkezésére, feldolgozására és szolgáltatására vonatkozik.

A lengyel tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás prognózisának kidolgozásakor az alábbi *prognózist* kell elsősorban figyelembe venni:

- az ország társadalmi-gazdasági fejlődése;
- a kultúra és a közművelődés fejlődése, valamint a tudomány és a technika fejlődése az országban;

* Az Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji (APID) 21. köt. 6. sz. 1976. 3–7. oldalain megjelent cikk teljes szövegének fordítását az APID szerkesztőségének hozzájárulásával közöljük.

[1] PAN Komitet Badan i Prognoz. Polska 2000. (A Lengyel Tudományos Akadémia Kutatási és Prognosztizálási Bizottsága. Lengyelország 2000-ben.) = Ossolineum, 1973. 3. sz. p. 132–133.

a szocialista országok együttműködésének fejlődése a KGST keretében, illetve ehhez kapcsolódóan az NTMIR fejlődése;

más nemzetközi tájékoztatási rendszerek (UNISIST, NATIS, SPINES stb.) fejlődésének távlatai.

A lengyel tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatási rendszer prognózisában szerephez jutnak a háttér prognózisok első csoportjaként azok az elemek is, amelyek az információk tevékenység nemzetközi fejlődésének általános tendenciáit világítják meg, illetve a fejlődéssel összefüggésben a tájékoztatási tevékenység irányításában és szervezésében, de magában a társadalmi tevékenységben és a keletkező igények kielégítésének módjaiban megjelenő jelenségeket reprezentálják.

A fent felsorolt prognózisok közül az országos hatáskörűnek nevezhető első három befolyásolja a felhasználók információk szükségleteinek *mennyiségi és minőségi változásait*, illetve ezzel összefüggésben a tájékoztatási tevékenységgel, az információk szolgáltatásokkal kapcsolatos *igényeket*, valamint a tájékoztatásra fordítható *anyagi eszközöket*.

Ennek előrebocsátása után joggal állíthatjuk, hogy az országos prognózisok a tájékoztatási munka feltételeit is meghatározzák. Megadják azokat az információk igényeket, amelyeket a tájékoztatásnak ki kell elégítenie, rávilágítanak a káderellátás és a technikai fejlesztés mennyiségi és minőségi lehetőségeire és azokra a feltételekre, amelyek a tájékoztatási rendszer fejlődését ösztönözhetik vagy gátolhatják.

A tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás prognosztizálásához szükséges *háttér prognózisok* második csoportja (ún. külső prognózisok) az országos és a nemzetközi rendszerek közötti jelenlegi és távlati kapcsolatokba enged betekinteni. E prognózisok tartalma bizonyos mértékig determinálja azokat a szervezeti, formai és módszertani megoldásokat, amelyeket a lengyel tájékoztatási szolgálatnak meg kell honosítania.

A tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás általános fejlődési tendenciáinak és irányainak figyelem-

bevétele lehetőséget nyújt a tervezett tájékoztatásfejlesztési változatok közül való megalapozottabb választásra. A cikk a tájékoztatási tevékenység prognosztizálásához figyelembe veendő prognosztizációs háttérnek csak azokat az összetevőit vizsgálja, amelyek a Lengyel Népköztársaság távlati fejlődési lehetőségeiből és irányjaiból, mindenekelőtt az ország társadalmi-gazdasági és tudományos-műszaki fejlődéséből adódnak.

A tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás prognózisának olyan távlati tájékoztatási politikát kell körvonalaznia, amely megfelel az ország társadalmi-gazdasági és tudományos-műszaki alapjainak. Ugyanis ezek jelentik a tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás fejlesztésével kapcsolatos prognózis háttérnek legfontosabb elemeit. Ezért vizsgálni kell mindazokat a tényezőket, amelyek hatást fejtenek ki a tájékoztatási tevékenység és a népgazdaság különböző területei közötti összefüggésekre, a fejlődési irányokra, a fejlődés fokozataira és ütemére, valamint a tájékoztatási tevékenység fejlődését befolyásoló egyéb elemek változásaira, illetve ezek stabilitására. A társadalmi-gazdasági és a tudományos-műszaki fejlődés prognózisán belül, a tájékoztatás fejlődését felvázoló prognózis kialakításakor *a háttér következő összetevőit kell figyelembe venni:*

demográfiai tényezőket, különös tekintettel a szakképzett dolgozók számára;

a termelőerők ágazatok és szakmák szerinti eloszlását;

a foglalkoztatottság mértékét és szerkezetét;

a dolgozók iskolai végzettségét és szakképzettségét;

az ország területi fejlesztését;

a nemzeti jövedelem és ezen belül a kutatás és fejlesztés ráfordításainak összegét;

a tudományos és műszaki fejlesztés irányait, prioritásait és fejlesztési modelljeit (tekintettel a termelő és szolgáltató tevékenységek közötti kapcsolatokra);

a társadalmi-gazdasági mikromodelleket;

a társadalmi fogyasztás modelljét;

a nemzetközi – ezen belül különösen a szocialista országokkal való – együttműködést.

Ez a háttér reális alapot ad a jövőbeli tájékoztatási szükségletek és lehetőségek helyes meghatározásához. Ezzel a tájékoztatás minden tudományos, műszaki és gazdasági, valamint társadalmi tevékenység integráns részévé válik. Mindez szükségessé teszi a társadalmi-gazdasági és a tudományos-műszaki fejlesztési prognózisok alapján azoknak a tényezőknek a kiemelését, amelyek kapcsolatban állhatnak az alapkérdésekre adandó válaszokkal. Nevezetesen: *kit és milyen célokat kell szolgálnia a tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatásnak, s miképpen, milyen módszerekkel elégítheti ki a legjobban a felhasználók szükségleteit.*

Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az ország társadalmi-gazdasági fejlődésének és tudományos-műszaki előrehaladásának prognózisa körülhatárolja a tájékoztatás fejlesztésének prognózisát. *A megvont határok műszaki, gazdasági és társadalmi jellegűek.*

A műszaki határok megszabják a tájékoztatási tevékenység prognosztizált időszakában a rendelkezésre álló műszaki eszközöket.

A gazdasági határok a tájékoztatás fejlesztésére fordítható költségek összegét határozzák meg. Ez gyakorlatilag az egész népgazdaság fejlesztésére és korszerűsítésére, illetve egyes területeinek, ágazatainak és iparágainak fejlesztésére és korszerűsítésére szánt összegből a tájékoztatás fejlesztésére és korszerűsítésére előirányzott rész. Az összeg nagyságát bizonyos mértékig befolyásolja a tudományos kutatás költség-előirányzatának várható nagyságrendje is, mivel a tájékoztatásnak ebből is részesednie kell.

E tényezők utolsó csoportját *a társadalmi határok* adják. Ilyen határ a tájékoztatás iránti szükséglet, illetve a készség a tájékoztatás befogadására és hasznosítására. A prognosztizálásnak e társadalmi tényezői szoros kapcsolatban vannak a népgazdasági foglalkoztatottság arányával és szerkezetével, valamint a dolgozók szakképzettségével és a társadalmi tudatában bekövetkezett változásokkal.

A felsorolt tényezők elemzésével a tájékoztatás fejlődésének prognózisát, valamint az ország társadalmi és gazdasági, valamint tudományos és műszaki fejlődésének prognózisát harmonikusan össze lehet hangolni. Mindez elősegítheti a tájékoztatás prognózisában szereplő változatok közül a legmegfelelőbb kiválasztását, s ez növeli a megvalósítás valószínűségét is.

Ezek után felvethető a kérdés: az eddig kimunkált prognózisok szerint *miként alakul a tájékoztatás prognosztizációs háttére?*

Az ország társadalmi-gazdasági fejlődésének prognózisa *húsz év távlatában* számol:

a gazdálkodási formák lényeges korszerűsítésével;

a tudományos-műszaki eredmények és a szervezési vívmányok, valamint a szocialista életmód alapjai megteremtésének eredményeként az anyagi bázis fejlesztésének gyorsításával és szerkezetének korszerűsítésével;

a szocialista társadalom iránti elkötelezettség kialakulásával, illetve ebből következően: az emberi személyiség korszerű átalakulásához szükséges feltételek létrejöttével, az emberi szükségleteknek, vágyaknak és motivációknak az egyén személyiségfejlődésére pozitív hatást gyakorló alakulásával.

Az ország társadalmi-gazdasági fejlődési prognózisának kiindulópontja a demográfiai prognózis. Ennek változatai közül a legvalószínűbb az ún. *biológiai prognózis* [2], amely szerint Lengyelország lakossága a következőképpen fog alakulni:

[2] Spoleczny rozwój Polski w pracach prognostycznych. (Lengyelország társadalmi fejlődése a prognosztikus tanulmányokban.) Warszawa, 1974. p. 45.

1. táblázat

A lakosság száma millió főben

Év	Városban	Falun	Összesen
1970	17,0	15,6	32,6
1975	17,6	16,4	34,0
1980	18,1	17,2	35,3
1990	18,5	18,8	37,3
2000	18,5	20,1	38,6

1970 és 1990 között Lengyelország lakossága az 1970. évi 32,6 millióról 37,3 millióra gyarapodik, ezt követően pedig 2000-ig 38,6 millióra nő. Ezzel egyidejűleg azzal számolnak, hogy amíg 1971 és 1980 között a munkaerőalap 3,1 millió fővel növekszik, addig 1980 és 1990 között 1,07 millióval, 1990 és 2000 között pedig csak 1,01 millióval.

Az egyes ötéves tervidőszakokban a munkaerőalap növekedése ezer főben [3]:

1970–1975	1706
1976–1980	1481
1981–1985	705
1986–1990	373
1991–1995	463
1996–2000	552

A prognózis szerint a szakképzett dolgozók aránya a teljes lakosság százalékában az 1970. évi 50,5%-ról 1980-ban 54,9%-ra és 2000-ben 55,6%-ra emelkedik. A munkaidő rövidülése miatt azonban számolni kell a munkaidőalap csökkenésével, ami az előzetes számítások szerint kb. 1,5 millió foglalkoztatott jelenlegi munkaidejének felel meg [4].

Az időben csökkenő munkaerőkínálat és vele párhuzamosan a rendelkezésre álló munkaidő csökkenése megköveteli a gazdasági folyamatok intenzifikálásának meggyorsítását. Az ipari termelés növekedésének fő tényezőjévé a *termelékenység növelése* válik, amit főként a tökéletesebb műszaki-szervezési tevékenységgel és a technika új vívmányainak bevezetésével lehet elérni. Ehhez azonban az elkövetkezendő ötéves tervidőszakokban mind több magas színvonalú munka végzésére alkalmas szakképzett dolgozó foglalkoztatására lesz szükség. Mindez jelentős változásokat eredményez a foglalkoztatottak összetételében, mégpedig a szakképzettebbek és a magasabb iskolai végzettségűek javára. 1970 és 1990 között ez a strukturális átalakulás a 2. táblázat szerint fog alakulni [5].

Ezért különös figyelmet kell majd fordítani az oktatás és a közművelődés színvonalának fejlesztésére. Ennek érdekében *módosítják az oktatási rendszert* és bevezetik

[3] Lásd [2], p. 49.

[4] Lásd [2], p. 96.

[5] Lásd [2], p. 97.

a 10 éves általános iskolai oktatást. Remélik, hogy ennek eredményeként jelentősen növekszik majd a középiskolai végzettségű fiatalok száma.

2. táblázat

A lakosság százalékos megoszlása képzettség szerint

	Magasabb képzettségűek %	Legfeljebb alapképzettségűek %
1970	45,2	54,8
1975	54,6	45,4
1990	80,0	20,0

A prognózisból következtetve azzal számolnak, hogy a *középiskolát végzők aránya* az egyes korosztályokban az alábbiak szerint fog növekedni [6]:

3. táblázat

A középiskolát elvégző fiatalok aránya %-ban korosztályuk számához viszonyítva

1980	1985	1990	1995	2000
65%	70%	75%	80%	90%

Ennek, valamint a felsőoktatás fejlesztésének eredményeként 1970 és 2000 között az országban foglalkoztatott dolgozók szakképzettség szerinti összetétele jelentősen megváltozik. Az oktatásügy fejlődési prognózisának minimális és maximális változatában közölt adatokat elfogadva – 1970-hez képest – 1985-re, illetve 2000-re az alábbi helyzettel számolhatunk [7]:

4. táblázat

A népgazdaság dolgozóinak szakképzettség szerinti százalékos megoszlása

	1970	1985	2000
Felsőfokú végzettség	3,4	6,3 – 6,6	12,7 – 14,1
Középfokú végzettség	13,7	25,5 – 27,5	31,7 – 35,9
Alsófokú végzettség	80,9	66,2 – 68,0	51,2 – 54,2

A technika rendkívül gyors fejlődése miatt felvetődik a dolgozók ismereteinek és szakképzettségének elavulása. Ezért elengedhetetlen feladat a *dolgozók folyamatos képzése, illetve szakmai továbbképzése*, valamint az egyes munkaterületekről felszabaduló dolgozók új és fejlődő foglalkozási ágakra való átképzése.

A vizsgált időszakban a nemzeti jövedelem közel négyszeresére, a bérek és reáljövedelmek pedig több mint kétszeresre emelkednek. A fejlődés eredményeként meg-

[6] Lásd [2], p. 136.

[7] Lásd [2], p. 146.

kétszereződik a lakásállomány és javul a lakosság szociális és kulturális létesítményekkel való ellátottsága [8].

A társadalmi-gazdasági politikában két fejlesztési időszak különböztethető meg.

Az 1971 és 1980 közötti időszakra elsősorban a munkaerőalap dinamikus növekedése jellemző. Ugyanakkor a városba költözés ütemének fékezése mellett a lakásépítés és a fogyasztási ipar fejlesztése kerül előtérbe.

Az 1981 és 1990 közötti időszakra már a munkaerőalap kisebb arányú növekedése a jellemző. Ezért a gépesítés és az automatizálás fokozódása jut előtérbe mind az iparban, mind a városépítésben, mind pedig az infrastruktúra fejlesztésében. A mezőgazdaság – a gépesítés, a villamosítás és a kemizáció hatására – korszerűsödik, s ennek megfelelően növekszik a mezőgazdasági dolgozók szakképzettsége. A mezőgazdasági termelés mindinkább a korszerű ipari bázisra támaszkodik, s növekedni fog a mezőgazdaságban a társadalmi szektor aránya, illetve a mezőgazdasági és az ipari üzemek mindinkább agrokompexumokban fognak egyesülni.

A népgazdaság fejlődési folyamata objektív szükségsszerűséggé teszi, hogy a lakosság a mezőgazdaságból az iparba és az építőiparba, majd ezt követően innen a szolgáltatások szektorába áramoljon át. Azzal kell számolni, hogy Lengyelországban a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya 2000-ben mintegy 17% lesz (jelenleg 34%). Az iparban és az építőiparban foglalkoztatott népesség aránya az 1970. évi 31%-ról 1990-ig 36%-ra növekszik [9], ugyanakkor csökkenni fog az anyagi termelésben és növekedni fog a szélesen értelmezett szolgáltatásokban foglalkoztatott lakosság aránya. Az utóbbiak 1970. évi 31%-os aránya 1990-re 43%-ra növekszik [10].

A tudományos és műszaki haladás a népgazdaság dinamikus fejlődésének alapvető tényezőjévé válik. Ebben jelentős szerepet játszik a tudományos kutatások időtartamának csökkenése és az eredmények gyakorlati hasznosításának meggyorsítása. Ezt a folyamatot jelentősen elősegíti a nemzetközi együttműködés, mindenekelőtt a KGST országok tudományának, technikájának és népgazdaságának további integrálása, valamint a kapitalista országokkal kifejlődő kooperáció.

A nemzeti jövedelemből a tudomány növekvő jelentőségével együtt folyamatosan emelkedik a kutatásra és fejlesztésre fordított összegek aránya: 1970 – 1,7%; 1975 – 2,5%; 1990 – 4,8%.

Mindezek mellett meghatározó jelentőségű lesz az erőforrások koncentrálása a korszerű népgazdasági ágazatokra, külföldi licencek és berendezések vásárlására.

Nagy szerepet fognak játszani egyes – eddig világszerte még eléggé ki nem fejlesztett – szűkebb szakterületek is. A gépek és berendezések kihasználásának változó paraméterei megkövetelik az új anyagok kikísérletezését és gyakorlati alkalmazását, amihez majd új és sajátos technológiai módszereket kell kidolgozni és bevezetni.

A munkaszervezésben változást jelent majd, hogy az egyes technológiai fázisok megszakítatlan termelési folyamattá integrálódnak. De bekövetkezik a kutatás és a termelés folyamatának integrációja is. Ezt elő fogja segíteni a termelésnek a nagy ipari üzemekbe való koncentrálódása, a tudományos munkahelyek szerves kapcsolódása az iparhoz, valamint a különböző tudományok termelési integrálódása.

A népgazdaság átalakulását és korszerűsítését a számítógépek mennyiségének jelentős növekedése is siettetni fogja. Ennek során a software kérdéseire, mint a számítástechnika gazdaságos hasznosításának mulhatatlan feltételére, különös figyelmet fognak fordítani.

Az ország népgazdaságának növekedésében és az egyes területeken mutatkozó elmaradás megszüntetésében jelentős szerepe lesz a külkereskedelemnek. A külföldi hitelek széles körű hasznosítása az ipari üzemek felépítésében maga után vonja a legújabb műszaki eredmények importját is. 1970 és 1990 között a külkereskedelmi forgalom várhatóan a 8–10-szeresére fog emelkedni. Ez azt jelenti, hogy a külkereskedelmi forgalom növekedési üteme meghaladja mind a nemzeti jövedelem, mind az ipari termelés növekedésének ütemét. Mindez megköveteli, hogy különös gondot fordítsanak az exporttermékek minőségére és választékára, valamint a színvonalas piackutatásra.

A vázolt fejlődés eredményeként az ország részesedése a világ ipari termelésében és a nemzetközi kereskedelemben a következőképpen alakul [11]:

	1970-ben	1990-ben
a világ ipari termeléséből	2,2	3,2 – 3,5
a nemzetközi kereskedelemről	1,1	2,2 – 2,5

Az anyagi és az emberi erőforrások növekedését követni fogja az ország egyes régióinak gazdasági fejlődése is. Elmélyül a régiók szakosodása és az agglomerációk elhelyezkedése policentrikussá válik. A társadalmi-gazdasági prognózisokkal összhangban, a különféle agglomerációk népessége az ország teljes lakosságára vonatkoztatva, 2000-ben 60,5%-ot, a városiasodott területeket is beszámítva, 75%-ot tesz majd ki. 1970-ben az agglomerációkban élő népesség az ország lakosságának mindössze 40%-át tette ki. Ezzel egyidejűleg várható, hogy az ipari központok fokozatosan kulturális, tudományos és felsőoktatási központtá nőnek ki magukat [12].

[11] Lásd [1], p. 103.

[12] Lásd [1], p. 304.

[8] Lásd [2], p. 104.

[9] Rozwój społeczno-gospodarczy Polski w pracach prognostycznych PAN. (Lengyelország társadalmi-gazdasági fejlődése a Lengyel Tudományos Akadémia prognosztikus tanulmányaiban.) Warszawa, 1971, KIW, p. 132.

[10] Lásd [1], p. 102.

Az emberek társadalomhoz való viszonyának megváltoztatását célzó irányítási, nevelési módszerek és formák megfelelő kialakításával együtt nyilvánvalóan fejlődés következik be az emberi kezdeményező készségben is. Ezzel párhuzamosan tökéletesednek a szocialista társadalmi rend, a szocialista demokrácia és öngazgatás szervei, aminek eredményeként *a lakosság intenzívebben fog részt venni az ország irányításában.*

Az 1970 és 2000 közötti társadalmi-gazdasági, kulturális és oktatási, továbbá tudományos és műszaki prognózisokban felvázolt Lengyelország a tudományos-műszaki és gazdasági tájékoztatás országos rendszerének feltételeit és lehetőségeit is szükségszerűen elénk tárja. A prognózisok megvalósulása szükségképpen maga után vonja *a tájékoztatás iránti igények jelentős fokozódását.* Az információkat felhasználók igényeinek objektív alapját a társadalmi szükségletek fogják képezni, amelyek az adott időszakban mind mennyiségileg, mind minőségileg növekedni fognak. A demográfiai változások következtében, illetve a szakképzett népesség arányának növekedése nyomán *megnövekszik a potenciális információfelhasználók száma.* Ugyanakkor a társadalmi fogyasztás elfogadott modelljének következtében megnövekszik információsükségletük mértéke is.

A szakképzettség bővített újratermelése, az ismeretek elavulásának megakadályozása, valamint új ágazatok, foglalkozások és szakterületek megjelenése nyilvánvalóan növelni fogja az információ iránti igényeket és az információk eddigénél szélesebb körű felhasználását. Ezt megerősíti az a vélemény, hogy a különböző területekről származó *információk erkölcsi kopásának időtartama, amely már ma is jóval rövidebb egy-egy emberöltőnél, folyamatosan tovább rövidül.* Erre a tudományos és műszaki fejlődéssel kapcsolatos prognózisok is figyelmeztetnek, utalva arra, hogy bizonyos területeken gyors változások várhatók, főként az új gyártmányokat, anyagokat és technológiákat illetően.

Az a tény, hogy a prognosztizált időszakban a gazdasági élettel szoros kapcsolatban álló tudományos és oktatási központok a társadalom egésze számára hozzáférhetővé válnak, ugyancsak hozzájárul majd az információfelhasználók táborának mind szélesebbé válásához. Ehhez a szabadidő növekedése is hozzá fog járulni. A munkaidő jelentős csökkenése, a szabadidő növekedése feltételezi a tudományos alkotókészség fokozódását, valamint a lakosság alkotóképességének növekedését. *Emelkedni fog az egész társadalom ismeretbeli és kulturális színvonala.* Mindez fokozza az egyéni (nem-intézményi) információfelhasználók szerepének jelentőségét.

A gépesítés színvonalának emelkedése meg fogja követelni *a dolgozók szakképzettségének és szaktudásának állandó bővítését,* ami szükségképpen együttjár majd a rendszeres és állandó informálódási kényszer fokozódásával. A tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás iránti szükségleteket a demokratikus önkormányzati formák szintén növelni fogják; az adminisztratív jellegű

kapcsolatokat fokozatosan felváltják az informatív jellegű (nem-intézményesített) kapcsolatok. A műszaki, szervezési és gazdasági feltételek bonyolultsági fokának állandó növekedése következtében *megnövekszik az igény mind az információk mennyiségét, mind pedig fajtáit illetően.* Az igények kielégítése feltételezi, hogy az információkat nemcsak az irányítói szint számára gyűjtik, őrzik és hasznosítják, hanem közvetlenül a termelés számára is.

A tudomány és a technika fejlődésével párhuzamosan társadalmilag tudatosítódik, hogy az információfelhasználás az alkotómunkának, a tudományos kutatásnak, az elemzésnek és a szintézisnek, a tervezésnek és a kivitelezésnek alapvető eleme. Ezért növekedni fog a tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás tudományos és népgazdasági szerepe, tekintélye és jelentősége, annál is inkább, mert a tudományos és műszaki tájékoztatás a fejlődés ütemének fenntartásában igen lényeges szerepet fog játszani. A tájékoztatás szerepének növekedésében közrejátszik az is, hogy a foglalkoztatottak számához képest *növekedni fog a magasan képzett dolgozók aránya.* Minél több értelmiségi dolgozik a népgazdaságban és minél többen lesznek közöttük olyanok, akik érdemi problémákban döntenek, annál *inkább lesz ugyanaz a személy egyszersmind információ előállítója és felhasználója.*

Az ágazati, iparági és szakágazati struktúráváltozások és a foglalkoztatás szolgáltatási jellegének növekedése hatással lesz az információs rendszerekre. A szolgáltatási ágazatok információellátásának fejlődése különösen fontos, ha tekintetbe vesszük, hogy 1990-ben a foglalkoztatott népességnek közel fele nem az anyagi termelésben fog dolgozni, és így munkájuk termelékenysége jelentősen befolyásolja majd mind az anyagi termelést, mind az ország irányítását.

Az, hogy a 80-as években a preferenciák a fogyasztási iparágakról a népgazdasági folyamatok gépesítését és automatizálását meghatározó iparágakra tevődnek át, szükségképpen együtt jár a megfelelő információs rendszerek kifejlesztésével. A mezőgazdaság fokozódó gépesítése és a szocialista mezőgazdasági szektor súlyának növelése, valamint a mezőgazdasági ipari központok kialakulása során egyrészt bekövetkezik a mezőgazdasági tájékoztatási rendszer erősödése, másrészt pedig *fokozódik a különböző ágazati tájékoztatási rendszerek kölcsönös kapcsolatai kialakításának szükségessége.*

A tudományos kutatás és a népgazdasági szükségletek szoros kapcsolata, az innovációs és találmányi tevékenység kifejlődése, illetve ezzel kapcsolatban a kutatási-termelési központok kialakulása érdemi és formális-szervezeti tekintetben egyaránt integrálni fogja az e területeken folyó munkát. *Ez megköveteli a tájékoztatásnak a szükségletekhez való fokozottabb illesztését,* ami együttjár a különböző népgazdasági ágazatokban folyó tájékoztatás integrálásának szükségszerűségével.

A népgazdaság irányításának tökéletesítése, a tudománynak az iparhoz való közelítése, a kutatói potenciál koncentrációja kihatással lesz a *tájékoztatói hálózat struktúrájának megváltoztatására*, megkövetelve a tájékoztatói tevékenység egyes tartományainak szerves együttműködését.

A felsőoktatási intézmények színvonalának növelésével, kapacitásának kihasználásával és optimális területi elhelyezésével kapcsolatos politika, valamint a nagy népességcsoportok és agglomerációk közvetlen szükségleteinek és lehetőségeinek kiaknázását elősegítő fejlődés maga után vonja a tájékoztatói hálózat szintek szerinti fejlesztésének megerősödését.

MACIEJEWICZ J.: A lengyel tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás 2000-ig várható fejlődésének prognosztizálási háttere

A cikk a tudományos, műszaki és gazdasági információ fejlődési prognózisa legfontosabb elemeinek hátterét tárgyalja a várható feltételekből, az ország szociális, gazdasági, tudományos és műszaki fejlődési színvonalából kiindulva. E prognózisok egy része az információk tevékenység jövőbeli szükségleteire és lehetőségeire vonatkozik, különös tekintettel az információk igényekre, az információ befogadására és az információk folyamatainak megvalósításának lehetőségeire.

* * *

MACIEJEWICZ J.: The background of scientific, technical and economic information development prognosis in Poland till the year 2000

The present article discusses the most important elements on the background of scientific, technical and economic information development prognosis, resulting from anticipated conditions and the country's development trends, especially in the domain of social-economic, as well as science and technology, development. Parts of these prognoses are presented in the aspect of their influence on future needs and possibilities in information activity, in particular with respect to future information needs, information perception and conditions of information process implementation.

A tájékoztató fejlődésének prognózisa és annak háttere közötti kapcsolatok itt tárgyalt néhány eleme arra utal, hogy azok a változások, amelyek a tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatásban következnek majd be, másodlagos jelenségek. Ennek ellenére ezek az ország társadalmi-gazdasági fejlődésének és tudományos-műszaki haladásának integráns részét képezik. A népgazdaság fejlődési folyamatának előrebecslése lehetővé teszi a tájékoztató fejlesztési prognózisainak mind az egész ország, mind az egyes ágazatok, iparágak és szakterületek sajátosságainak, fejlődési feltételeinek és egyéb tényezőinek vonatkozásában helytálló megfogalmazását.

Fordította: Futala Tibor

МАЦЕЕВИЧ, Я.: Фон прогноза развития НТЭИ в Польше до 2000 года.

В статье рассматриваются важнейшие элементы фона прогноза развития НТЭИ в Польше, вытекающие из предусматриваемых условий и направлений развития страны, в особенности в области общественно-экономического развития, а также науки и техники. Фрагменты этих прогнозов представлены в аспекте их воздействия на будущие потребности и возможности информационной деятельности, в особенности потребности в информации, ее восприятия, а также условия реализации информационного процесса.

* * *

MACIEJEWICZ, J.: Der Hintergrund für die Prognostisierung der bis zum Jahre 2000 erwartenden Entwicklung der polnischen wissenschaftlichen, technischen und wirtschaftlichen Information

Aus den zu erwartenden Bedingungen, aus dem sozialen, wirtschaftlichen, wissenschaftlichen und technischen Entwicklungsniveau des Landes ausgehend wird der Hintergrund der wichtigsten Elemente der Entwicklungsprognose der wissenschaftlichen, technischen und wirtschaftlichen Information behandelt. Ein Teil dieser Prognosen bezieht sich auf den Informationsbedarf und die Möglichkeiten der Informationstätigkeit, mit besonderer Rücksicht auf die Nachfrage nach Informationen, auf die Aufnahme von Informationen und auf die Möglichkeiten der Realisierung des Informationsprozesses.